

Вовк Мирослава Василівна,
к.е.н., доцент кафедри менеджменту,
Франчук Ірина Богданівна,
к.е.н., доцент кафедри менеджменту,
Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій
імені С. З. Гжицького

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

На сучасному етапі становлення української економіки дуже актуальною є проблема поліпшення інвестиційного клімату як держави, так і регіонів зокрема, а також підвищення інвестиційної привабливості підприємств. Метою статті є пошук оптимізації інвестицій та активізація інвестиційного процесу через впровадження ефективного організаційно-економічного механізму формування та забезпечення інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств. Теоретичною та методологічною основою статті є положення економічної теорії, діалектичний метод пізнання, праці економістів з питань інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств та залучення інвестицій в аграрну галузь. Використання результатів дослідження у практичній діяльності сільськогосподарських підприємств дозволяє дати реальну оцінку стану інвестиційної привабливості того чи іншого суб'єкта інвестиційного процесу та обґрунтувати шляхи і методи їх підвищення. Наукова новизна статті полягає у дослідженні інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств, умов залучення інвестицій, чинників та шляхів підвищення рівня їх інвестиційної привабливості. Детально описано зміст етапів здійснення інвестиційного процесу на усіх рівнях інвестування з уточненням мети етапів, їх характеристики та очікуваних результатів з урахуванням внутрішніх чинників на кожному етапі. Розкрито питання формування відносин «інвестор – сільськогосподарське підприємство», які охоплюють як спільні інтереси, так і конфліктні ситуації. Визначено, що більшість сільськогосподарських підприємств залишається економічно відсталими через низький попит на сільськогосподарську продукцію, низькі закупівельні ціни на неї, несформовану ринкову інфраструктуру, небажання населення працювати у сфері АПК, високі відсоткові ставки, низьку підтримку сільськогосподарського виробника з боку держави. Тому застосування ефективного організаційно-економічного механізму в інвестиційному процесі забезпечить впровадження найсучасніших екологічно чистих технологій і біоресурсів для тваринництва, рослинництва і переробної галузі. Цей процес значно підвищить інвестиційну привабливість підприємств агропромислового комплексу, що сприятиме подальшому його розвитку.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна привабливість, організаційно-економічний механізм, сільськогосподарські підприємства.

ВСТУП

Створення сприятливих передумов для залучення інвестицій у сільськогосподарські підприємства є першочерговим завданням галузі. Цей процес можливий лише за умови формування ефективного організаційно-економічного механізму забезпечення інвестиційної привабливості [4]. Адже економічний розвиток значною мірою пов'язаний з оптимізацією інвестицій та підвищенням ефективності використання виробничого потенціалу; створенням нових видів виробництва; активним пошуком партнерів, постачальників; упровадженням маркетингу; урахуванням ризиків; пошуком виробничих резервів, оптимальних форм організації виробництва і структури управління; підвищенням рівня кваліфікації керівників, спеціалістів та працівників робітничих професій; пошуком і присутністю іноземного чи вітчизняного стратегічного інвестора.

Постановка проблеми. Одним із головних завдань, які ставить перед собою інвестор, є вибір пріоритетних галузей для вкладення інвестицій, тобто тих, які мають найкращі перспективи розвитку і здатні забезпечити максимальну ефективність інвестицій.

Згідно з галузевим аналізом за допомогою показників обсягу інвестицій, фінансових результатів діяльності та рентабельності продукції підприємств найбільш інвестиційно привабливими є промислова сфера, транспорт і зв'язок, сфера фінансів, кредиту і страхування. Вкладення коштів у сільське господарство вважається ризикованим. Тому для інвестора особливо гостро постає проблема організаційно-економічного механізму формування та забезпечення інвестиційної привабливості підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням удосконалення організаційно-економічного механізму формування інвестиційної привабливості підприємств різних галузей, зокрема й сільського господарства, сьогодні приділяється досить багато уваги. Вирішення проблеми залучення інвестицій в аграрний сектор України займалися такі вітчизняні вчені як П. Т. Саблук, М. І. Кісіль, І. І. Лукінов, В. В. Юрчишин, М. Я. Дем'яненко, О. М. Шпичак, О. І. Гуртов, А. І. Сухоруков, А. А. Пересада, С. К. Реверчук. Однак, незважаючи на багатоаспектність наукових досліджень, деякі питання, пов'язані з формуванням організаційно-економічного

механізму залучення інвестицій в аграрний сектор залишаються недостатньо вивченими.

Мета статті (постановка завдання). Метою статті є пошук оптимізації інвестицій та активізація інвестиційного процесу через впровадження ефективного організаційно-економічного механізму формування та забезпечення інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Інвестиційна привабливість базується на декількох рівнях:

- оцінка інвестиційної привабливості країни;
- оцінка інвестиційної привабливості регіонів;
- оцінка інвестиційної привабливості і перспектив розвитку галузей (підгалузей);
- оцінка перспективи розвитку галузі (підгалузі) в конкретному регіоні;
- оцінка інвестиційної привабливості підприємств з урахуванням перспективи;
- розробка стратегії інвестиційної діяльності.

Для визначення інвестиційної привабливості підприємства необхідно провести аналіз усіх чинників привабливості на кожному рівні та обґрунтувати визначення найважливішого рівня з погляду впливу на інвестиційну привабливість підприємства. А це зробити вкрай важко. Якщо розглядати ситуацію з позиції поступового переходу від найвищої ланки до нижчої, то найголовнішими є чинники, які впливають на інвестиційну привабливість, пов'язані з державою, потім ідуть чинники, які характеризують привабливість області та галузі, а вже пізніше ті, які формують інвестиційну привабливість самого підприємства.

Але така градація є досить відносною. Адже не факт, що при позитивних показниках інвестиційної привабливості в державі загалом та області чи галузі зокрема, саме підприємство буде також інвестиційно привабливим. Така ж ситуація може скластися за умови, коли на підприємстві зафіксовано позитивні фінансові та економічні показники, але воно знаходиться в країні з нестабільною економікою. Тому підвищення привабливості можна очікувати з двох сторін. Зі сторони держави та міжнародних організацій, які можуть позитивно охарактеризувати привабливість самої держави, її окремих регіонів та галузей, а також з боку підприємства, яке власноруч може впливати на свою привабливість.

Щоб докладніше охарактеризувати організаційно-економічний механізм формування інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств, розглянемо вплив різних рівнів детальніше. На рівні держави формування інвестиційної привабливості підприємства ґрунтується на політико-правовому, економічному та соціально-культурному середовищі. Ситуація в політико-правовій сфері сільського господарства склалась неоднозначно. І досі точаться дискусії щодо питань купівлі-продажу земель сільськогосподарського призначення, немає і твердої збалансованої позиції всіх гілок влади щодо цього найболючішого питання в

аграрному секторі. Така позиція відлякує багатьох іноземних інвесторів, які не можуть бути впевнені в майбутній ефективності своїх інвестиційних вкладень. Втрачається довіра до держави і недержавних інституційних інвесторів – довірчих товариств, інвестиційних компаній і фондів, банків.

На жаль, немає і твердої політичної ситуації в суспільстві, ефективної законодавчої бази. Державна концепція розвитку аграрного сектору економіки постійно змінюється зі зміною політичної ситуації і з періодичним приходом до влади різних політичних сил [8]. Така багатовекторність бачення розвитку сільського господарства на рівні держави дуже негативно впливає на найнижчий щабель його функціонування – сільськогосподарське підприємство.

Економіка держави безпосередньо залежить від політичного становища в ній. Найменші коливання в політичній ситуації негативно позначаються на економіці країни. Темпи інфляції на сьогодні в Україні досягли чи не найвищого рівня. Це призвело до скорочення внутрішніх інвестицій, внаслідок різкого погіршення фінансового стану підприємств та знецінення інвестиційних ресурсів. Недосконале формування державного бюджету, яке здійснюється за залишковим принципом і з великим запізненням, різке погіршення умов отримання кредитів, підвищення відсоткових ставок, порушення господарських зв'язків, поглиблення диспаритету цін та інші чинники негативно впливають на організаційно-економічний механізм формування інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств. Вагомим чинником є недосконалість податкової системи, а саме незадовільність заходів, що допомагають впроваджувати нові стандарти бухгалтерського обліку, надважкий податковий тиск на платників, відсутність адекватного контролю та механізму виявлення неплатників [5]. Оскільки доходи більшої частини населення є вкрай низькими, знижується платоспроможність внутрішнього ринку держави.

Соціальна інфраструктура на сьогодні є застарілою, знижується рівень грамотності сільського населення, утворюється досить велика прірва між можливостями міських і сільських жителів.

Наступною ланкою визначення організаційно-економічного механізму формування інвестиційної привабливості є привабливість регіонів та галузей. Особливістю цієї ланки формування інвестиційної привабливості є різні інвестиційні можливості як окремих областей, так і окремих галузей. Але узагальненими показниками привабливості областей, що своєю чергою впливають і на привабливість самих підприємств, є розмір інвестицій в основний капітал та валова додана вартість. Рівень регіону залежить від економічної розвиненості, інвестиційної інфраструктури, демографічної структури, наявності специфічних ризиків. Особливостями, які впливають на формування інвестиційної привабливості Львівської області, є: відносно високий рівень приватизації сільськогосподарських підприємств і підприємств системи агробізнесу; наявність висококваліфікованої дешевої робочої сили з досвідом роботи в сільському господарстві; спільний кордон з Польщею, а тому більша можливість обміну досвідом і корисною

інформацією щодо ефективного функціонування сфери агропромислового комплексу; наявність спеціальних вільних економічних зон «Яворів» і «Трускавець»; наявність потужного переробного потенціалу переробки сільськогосподарської продукції; наявність на території області досить великої кількості сільськогосподарських підприємств з іноземними інвестиціями і їх постійне збільшення; присутність розвинутої мережі кредитних, комерційних, консалтингових груп, наукової і дослідної баз тощо.

Рівень привабливості галузі характеризує насамперед обсяг інвестицій, фінансові результати діяльності підприємств та рентабельність продукції. На нього впливають такі чинники, як розмір та потенціал ринку, конкуренція, перепони до входження в галузь, перепони до залишання галузі, відносини з постачальниками, технологічні, соціальні чинники [7].

Проаналізувавши інвестиційну привабливість держави, області та конкретної галузі, можна починати

визначення інвестиційної привабливості підприємства. Загалом механізм формування інвестиційної привабливості підприємства залежить від чотирьох чинників: менеджменту, форми власності, стандартних фінансових показників, потенціалу акцій. Основні завдання щодо організації та забезпечення інвестиційної привабливості підприємств зображено на рис. 1.

Економічний механізм формування інвестиційної привабливості сільськогосподарського підприємства, як і будь-якого іншого, як відомо, залежить від фінансових показників і їх ефективних результатів. Висококваліфікованими керівниками та працівниками сільськогосподарські підприємства області, забезпечені в середньому на 57,5%, тобто наполовину, а ефективний менеджмент має дуже великий вплив на формування інвестиційної привабливості самого аграрного підприємства [1].

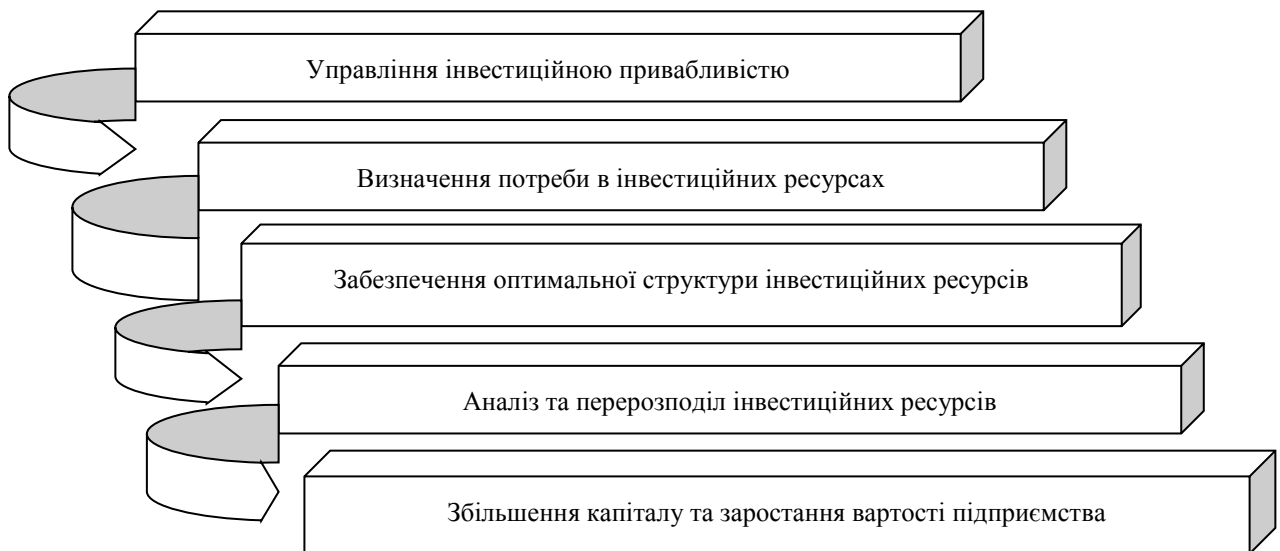

Рис. 1. Основні завдання організації та забезпечення інвестиційної привабливості підприємств

Форма власності також відіграє важливу роль саме в організаційному механізмі формування привабливості. Зараз у Львівській області саме приватні сільськогосподарські підприємства значно випереджають за всіма показниками діяльності і виробничі кооперативи, і, тим паче, колективні господарства.

Основною ціллю інвестування як з боку інвестора, так і з боку сільськогосподарського підприємства є отримання прибутку. Проте різняться шляхи і методи її досягнення (рис. 2).

Якщо для інвестора важливими є мінімальні вклади і максимум прибутку, то для сільськогосподарського підприємства корисні повна реконструкція, переоснащення і модернізація підприємства. Тому інвестори здебільшого практикують вкладення короткострокових чи середньострокових інвестицій, тоді як підприємствам потрібна довгострокова співпраця, постійні капітальні інвестиції у виробництво [2]. Відомо, що для інвестора найбажанішою є економічна вигода, тоді як прибутком

для сільськогосподарських підприємств може бути й соціальний ефект: підтримка сільського населення, його працевлаштування, покращання добробуту на селі.

Ще одним каменем спотикання в контексті «інвестор-сільськогосподарське підприємство» є земля. Для більшості інвесторів вона є чи не основним чинником інвестиційної привабливості. Але бачення цієї привабливості у різних сторін також різне. Для інвестора вона є основним чинником збагачення за мінімальних затрат. Метою сільськогосподарського підприємства щодо землі як чинника інвестиційної привабливості є не тільки збагачення від неї, а й збагачення її самої [3].

Немалу роль у розвитку конфліктної ситуації відіграють і зовнішні чинники, такі як державні органи влади, недосконале законодавство, фіскальні органи, фінансово-кредитна інфраструктура. Ці чинники переважно лише сприяють розвитку конфліктної ситуації, а не згладжують її.

Рис. 2. Схема конфлікту інтересів «інвестор-сільськогосподарське підприємство»

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Загалом Україна має привабливий інвестиційний клімат за рахунок сприятливих соціальних, економічних та географічних характеристик. Основною умовою інвестиційної привабливості країни є наявність фізичних, людських, природних і науково-технічних чинників. Виняткове значення має чинник високої концентрації виробництва у формі великих сільськогосподарських підприємств. Зазначені чинники присутні і в аграрному секторі Львівської області.

Якщо підприємство прагне отримати інвестиції, то визначення рівня його інвестиційної привабливості не є кінцевою і остаточною метою. А от заходи, які здійснюються для формування та обґрунтування умов

інвестиційної привабливості, якісний і точний аналіз внутрішнього стану підприємства спроможні залучити як внутрішнього, так і зовнішнього інвестора. Сільськогосподарське підприємство повинно проаналізувати і порівняти свій теперішній стан із майбутніми перспективами, і саме цей результат порівняння буде основним чинником для інвестування цього об'єкта.

Перспективи подальших досліджень полягають у підвищенні рівня інвестиційної привабливості шляхом: ефективного соціально спрямованого розвитку аграрного сектору; стабільного забезпечення населення якісною та безпечною вітчизняною сільськогосподарською продукцією та промисловістю сировиною; виробництва продукції з високою доданою вартістю; нарощування обсягів на світовому ринку сільськогосподарської продукції та продовольства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Дрич А. Основні способи досягнення інвестиційної привабливості України / А. Дрич // Вісник НБУ. – 2010. – № 4. – С. 40-41.
3. Вовк М. В. Економічна ефективність формування інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств : монографія / М. В. Вовк. – Львів: Ліга-Прес, 2014. – 213 с.
4. Мазур Н. Проблеми і перспективи інвестицій в АПК України / Н. Мазур // Економіка АПК. – 2009. – № 4. – С. 73-77.
5. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. № 1561-12 із змінами та доповненнями // Відомості ВР. – 1991. – №47. – С. 640-646.

6. Скопенко Н. Прямі іноземні інвестиції в АПК: переваги, недоліки, ризики / Н. Скопенко // Фінанси, банки, інвестиції. – 2011. – №2. – С. 58-62.
7. Хобта В. М. Активізація і підвищення ефективності інвестиційних процесів на підприємствах: монографія / В. М. Хобта, О. Ю. Попова, А. В. Мешков. – Донецьк: НАН країни, Ін-т екон. пром-сті, МОН України, ДонНТУ. – Донецьк, 2005. – 343 с.
8. Шпикуляк О. Напрями державного регулювання аграрного ринку / Шпикуляк О. // Економіка АПК. – 2009. - №7. – С. 120-127.

Вовк Мирослава Васильевна, Франчук Ирина Богдановна

ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИЙ МЕХАНИЗМ ФОРМИРОВАНИЯ И ОБЕСПЕЧЕНИЯ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

На современном этапе становления украинской экономики очень актуальна проблема улучшения инвестиционного климата как государства, так и регионов в частности, а также повышение инвестиционной привлекательности предприятий. Целью статьи является поиск оптимизации инвестиций и активизация инвестиционного процесса через внедрение эффективного организационно-экономического механизма формирования и обеспечения инвестиционной привлекательности сельскохозяйственных предприятий. Теоретической и методологической основой статьи являются положения экономической теории, диалектический метод познания, труды экономистов по вопросам инвестиционной привлекательности сельскохозяйственных предприятий и привлечения инвестиций в аграрную отрасль. Использование результатов исследования в практической деятельности сельскохозяйственных предприятий позволяет дать реальную оценку состояния инвестиционной привлекательности того или иного субъекта инвестиционного процесса и обосновать пути и методы их повышения. Научная новизна статьи заключается в исследовании инвестиционной привлекательности сельскохозяйственных предприятий, условий привлечения инвестиций факторов и путей повышения уровня их инвестиционной привлекательности. Подробно описано содержание этапов осуществления инвестиционного процесса на всех уровнях инвестирования с уточнением цели этапов, их характеристики и ожидаемых результатов с учетом факторов на каждом этапе. Раскрыты вопросы формирования отношений «инвестор-сельскохозяйственное предприятие», которые охватывают как общие интересы, так и конфликтные ситуации. Определено, что большинство сельскохозяйственных предприятий остаются экономически отсталыми из-за низкого спроса на сельскохозяйственную продукцию, низких закупочных цен на нее, несформированной рыночной инфраструктуры, нежелания населения работать в сфере АПК, высоких процентных ставок, низкой поддержки сельскохозяйственного производителя со стороны государства. Поэтому применение эффективного организационно-экономического механизма в инвестиционном процессе обеспечит внедрение современных экологически чистых технологий и биоресурсов для животноводства, растениеводства и перерабатывающей отрасли. Этот процесс значительно повысит инвестиционную привлекательность предприятий агропромышленного комплекса, что будет способствовать дальнейшему его развитию.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционная привлекательность, организационно-экономический механизм, сельскохозяйственные предприятия.

Vovk M., Franchuk I.

ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISM OF FORMATION AND SUPPORT OF INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

At the present stage of the Ukrainian economy development the problem of improving the investment climate both in the state and the regions in particular, and increasing the investment attractiveness of enterprises is very important. The aim of the article is searching of optimization of investment and investment processes through the implementation of effective organizational and economic mechanism of formation and investment attractiveness of agricultural enterprises. The theoretical and methodological basis of the article is the provision of economic theory, dialectical method of knowledge, works of economists on investment attractiveness of agricultural enterprises and attracting investment in the agricultural sector. The use of research results in the practice of agricultural enterprises allows real assessing of investment attractiveness of a subject of the investment process and justifying the ways and methods of improvement. Scientific novelty of the paper is to investigate the investment attractiveness of the agricultural enterprises, attracting investment environment factors and ways to improve their investment attractiveness. The contents of the phases of the investment process at all levels of investment with the goal of clarifying the stages, their characteristics and the expected results, taking into account factors at each stage. The issue of relation «investor - agricultural enterprise» formation has been disclosed, which include both common interests and conflicts. It has been determined that most farms remain economically underdeveloped due to low demand for agricultural products, low prices paid for it, unformed market infrastructure, the reluctance of the population to work in agriculture, high interest rates, low support of agricultural producers from the state. Therefore, the use of effective organizational and economic mechanism in the investment process will ensure implementation of the most advanced environmentally friendly technologies and biological resources for livestock, crop production and processing industry. This process will significantly increase the investment attractiveness of the agricultural enterprises that contribute to its further development.

Key words: investments, investment attractiveness, organizational and economic mechanism, agricultural enterprises.

Одержано 26.04.2015 р.